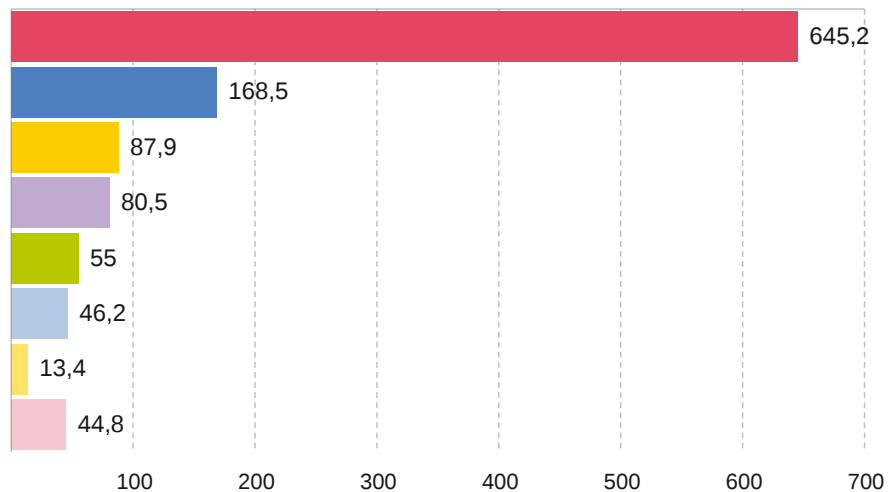
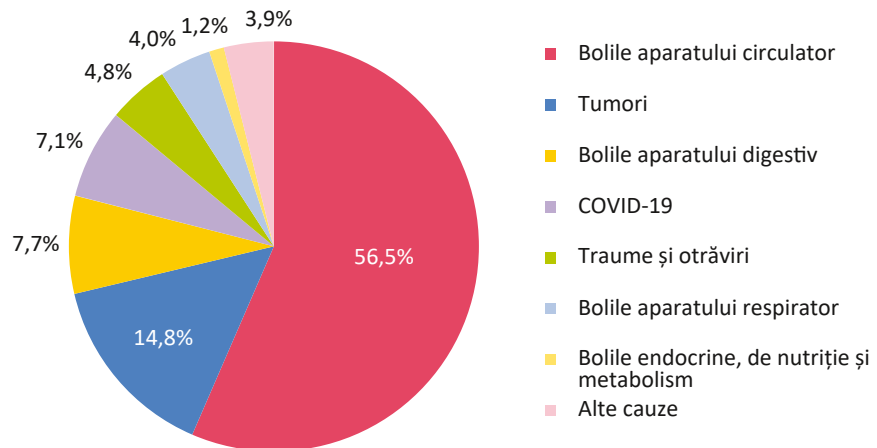

Situația în Republica Moldova

Bolile netransmisibile sunt o problemă majoră de sănătate publică în Republica Moldova și sunt o mare povară pentru sistemul de sănătate și cel de protecție socială. Din rata mortalității generale de 1147,5 de cazuri la 100 mii de locuitori înregistrate în anul 2020, bolile netransmisibile constituie circa 87%, sau 9 din 10 decese. Povara bolilor, măsurată în DALY (ani de viață sănătoasă pierduți din cauza dizabilității și a decesului prematur), se datorează în mare parte stilului de viață ori factorilor de risc comportamentali sau modificabili. Cei mai importanți factori de risc comportamentali sunt: consumul de tutun, alimentația nesănătoasă, consumul nociv de alcool, inactivitatea fizică. Impactul factorilor de risc comportamentali asupra sănătății este creșterea tensiunii arteriale, a glicemiei, lipidelor din sânge și a excesului de greutate ori supraponderabilitate care duce la obezitate.

Structura mortalității generale în Republica Moldova a.2020

Principalele cauze

Bolile cardiovasculare (BCV) constituie cca 56,5% din mortalitatea totală ori 6 din 10 decese, prevalează în populația cu vârsta aptă de muncă (16-64 de ani), îndeosebi în rândul bărbaților. Morbiditatea prin BCV ocupa în anul 2020 locul cinci în ierarhia bolilor netransmisibile și deține constant ponderea de 20,2% în structura DALY.

Tumorile constituie cca 14,8% din mortalitatea totală ori 2 din 10 decese și sunt în continuă creștere. Rata mortalității prin cancer variază în raport cu vârsta. O creștere bruscă a indicatorului se produce după 45 de ani. Astfel, peste 60% din cazurile de deces survin la vârsta aptă de muncă. Incidența prin cancer a crescut în ultimul deceniu de aproximativ 1,5 ori, constituind 233,9 de cazuri la 100 mii de locuitori în anul 2020, comparativ cu 158,7 de cazuri în anul 2009.

Bolile aparatului digestiv au cca 7,7% în structura totală a mortalității ori 1 din 10 decese, având o tendință de scădere, începând cu anul 2011. 76,7% dintre decesele cauzate de bolile digestive cronice, se datorează hepatitei cronice și cirozei hepatice.

Bolile cronice ale aparatului respirator reprezintă cca 4% în structura totală a mortalității. Spre deosebire de tendințele în descreștere a deceselor prin aceste boli înregistrate de-a lungul a

cinci ani, în ultimii doi ani decese prin pneumonie au ajuns la 62,1% și sunt în creștere.

Bolile sistemului endocrin au cca 1,2% din mortalitatea totală, iar diabetul zaharat reprezintă 98,5% din ele, având o tendință de creștere lentă în ultimii 10 ani. În același timp, prevalența diabetului zaharat s-a dublat, fiind în concordanță cu prevalența înaltă și de creștere continuă a excesului de greutate și de dezvoltare a obezității în rândul populației.

În Republica Moldova mortalitatea cauzată de infecția COVID-19 a constituit 80,5 cazuri la 100 mii locuitori sau 7,1% din totalul deceselor înregistrate în anul 2020, plasându-se pe locul patru în ierarhia principalelor cauze de deces. Pandemia de COVID-19 a scos în evidență și mai mult importanța prevenirii BNT, având în vedere că peste 90% din persoanele decedate de această infecție au avut una sau mai multe boli netransmisibile (comorbidități).

Cadrul național normativ include:

- Strategia națională de prevenire și control al BNT pe anii 2012-2020, nr. 82/2012;
- Planul național de acțiuni pe anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei BNT, HG nr. 403/2016;
- Programele naționale specifice privind BNT prioritare și factorii de risc majori pentru BNT.

Aspecte principale / Cuprins

Demografia / pag. 4

Populația stabilă la începutul anului, <i>mii de locuitori</i>	841,6	●	△
Rata populației rurale	9,2%	●	△
Raport bărbați/femei	46,6%/53,4%	●	□
Sporul natural, <i>la 1000 de locuitori</i>	-0,6	●	▽
Speranța de viață la naștere, <i>ani</i>	75,6	●	□
Coeficientul îmbătrânirii populației, <i>numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și mai mult la 100 de locuitori</i>	17,2	●	△

Economia / pag. 5

Câștigul salarial mediu lunar brut, <i>lei</i>	9561,3	●	△
Indicii sarcinii demografice, <i>numărul persoanelor în vârstă inaptă de muncă la 100 de persoane în vârstă aptă de muncă</i>	42,9	●	△
Migrația internă sold, <i>la 1000 de locuitori</i>	13,6	●	△

Mediul de trai / pag. 5

Rata de conectare a populației la sistemul public de alimentare cu apă, %	72,2%	●	□
Rata de conectare a populației la sistemul public de canalizare, %	71,4%	●	△
Ponderea probelor de apă cu abateri de la normele sanitare (<i>sanitaro-chimice/microbiologice</i>):			
surse centralizate	12,0%/11,6%	●	▽
surse decentralizate	83,7%/81,2%	●	△

Sistemul de ocrotire a sănătății / pag. 6

Completarea instituțiilor din AMP cu medici, %	94,8%	●	□
Gradul de asigurare a populației cu medici de familie/asistenți ai medicilor de familie, <i>la 10 mii de locuitori</i>	6,0/6,1	●	△
Ponderea vizitelor cu scop profilactic, % (<i>copii/adulți</i>)	34,2%/23,6%	●	□

Starea sănătății la copii / pag. 7

Incidența generală la copii, <i>la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă</i>	6444,6	●	▽
Prevalența generală la copii, <i>la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă</i>	8112,4	●	▽

Starea sănătății la adulți / pag. 8

Mortalitatea generală a populației, <i>la 100 mii de locuitori</i>	935,3	●	□
Incidența generală a populației adulte, <i>la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă</i>	2968,0	●	▽
Prevalența generală a populației adulte, <i>la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă</i>	9325,9	●	□

* DATE STATISTICE
PE ANII 2019–2020

STAREA CURENTĂ:

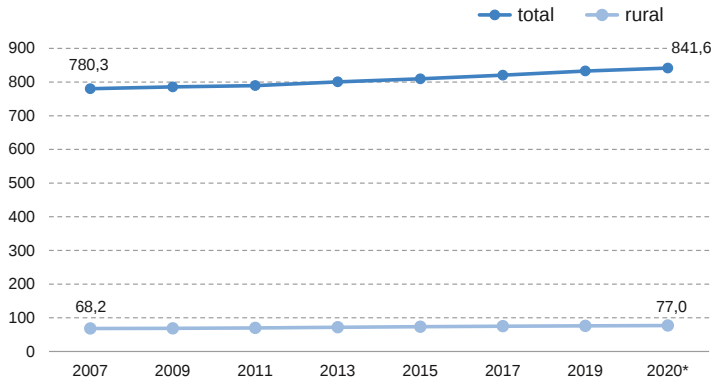
- bună,
- satisfăcătoare,
- nesatisfăcătoare.

INDICATOR STATISTIC:

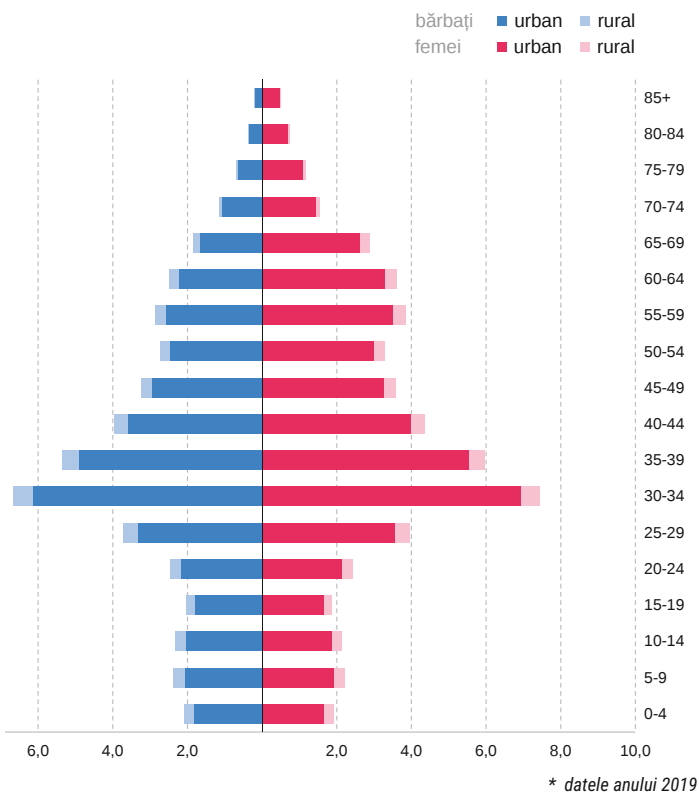
- △ în creștere,
- stabil,
- ▽ în descreștere.

DEMOGRAFIA

Populația stabilă la începutul anului, mii de locuitori

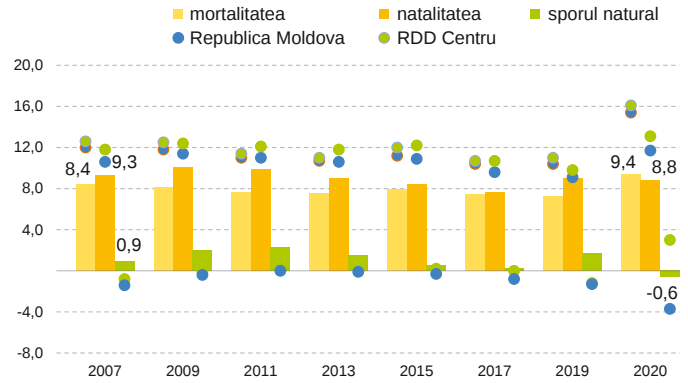

Structura populației pe vârste, sexe și mediul de reședință, % populația totală

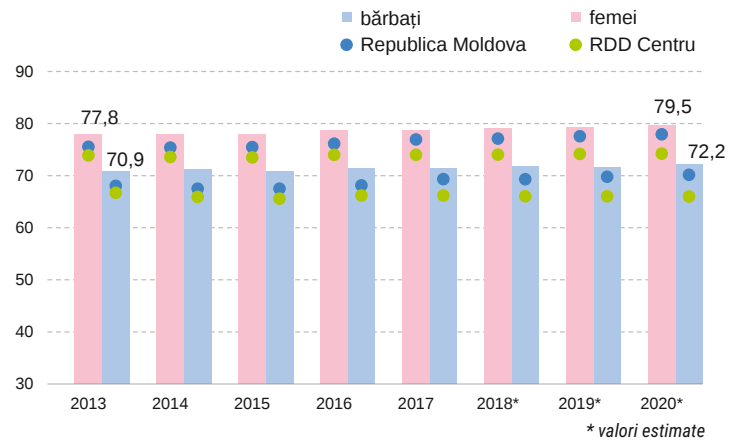

- Raportul dintre bărbați și femei diferă în funcție de vârstă: persoanele de sex feminin cu vârsta de până la 17 ani constituie 48,0%, cele cu vârsta de 65 de ani și mai mult – 61,4%.
- Ponderea persoanelor cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani a înregistrat o descreștere de la 17,0% la 15,4% în perioada 2011-2019.
- Ponderea populației cu vârsta cuprinsă între 18 și 64 de ani a scăzut de la 75,1% la 73,5%.

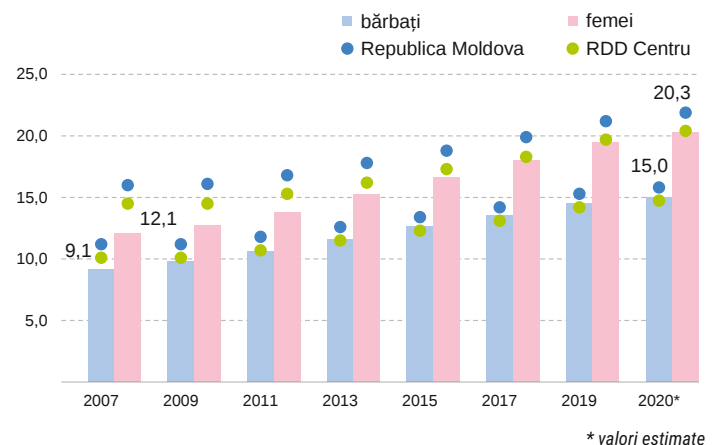
Mișcarea naturală, la 1000 de locuitori

Speranța de viață la naștere, ani

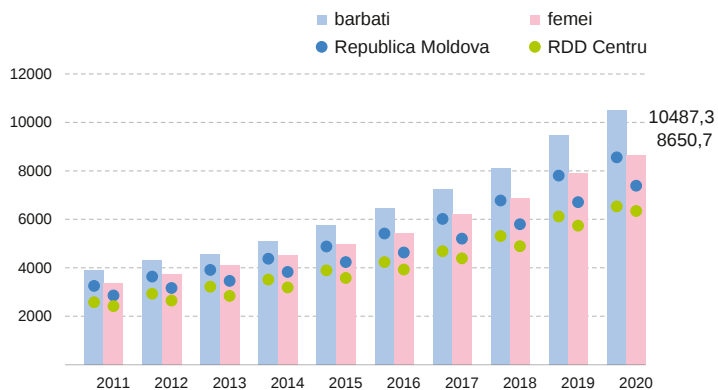
Coeficientul îmbătrânirii populației, numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și mai mult la 100 de locuitori

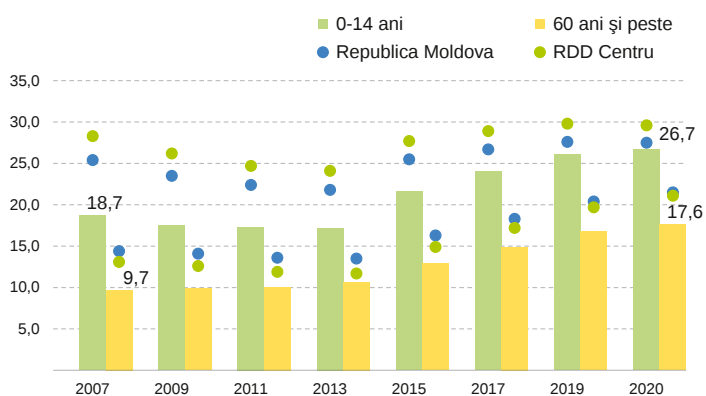
- Ponderea populației cu vârsta de peste 64 de ani a crescut de la 7,9% la 11,1%.
- Densitatea populației în 2019 a fost de 1457,1 locuitori/1 km²

ECONOMIA

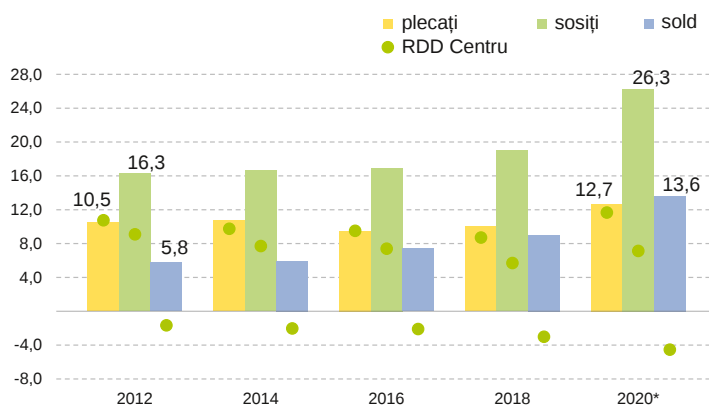
Câștigul salarial mediu lunar brut, lei

Indicii sarcinii demografice, numărul persoanelor în vârstă inaptă de muncă la 100 de persoane în vârstă aptă de muncă

Migrația internă determinată de schimbarea domiciliului, la 1000 de locuitori

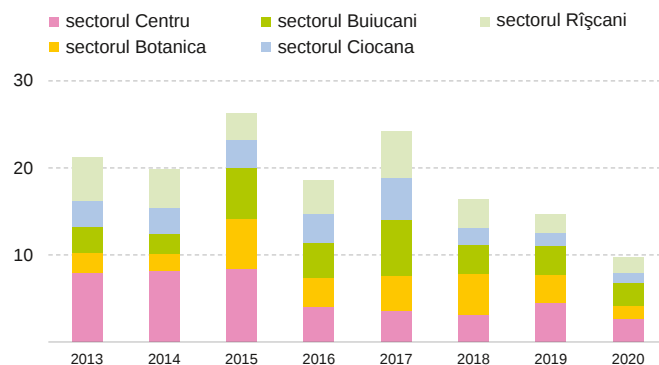
* date raportate la populația anului 2019

Rata de ocupare în câmpul muncii, %:

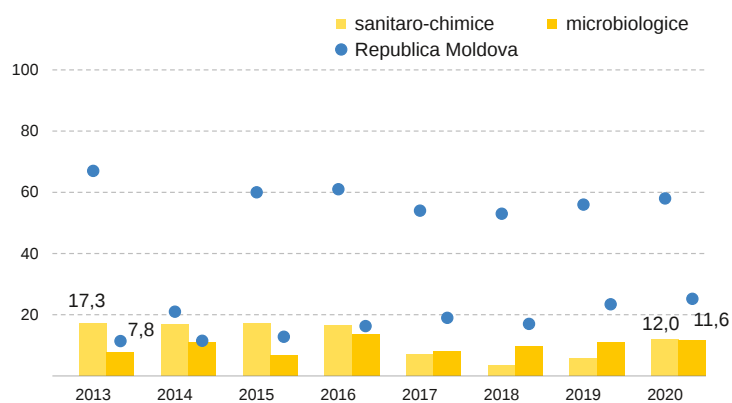
- Republica Moldova – 38,8%
- RDD Centru – 33,8 %
- Mun. Chișinău – 48,8%

MEDIUL DE TRAI

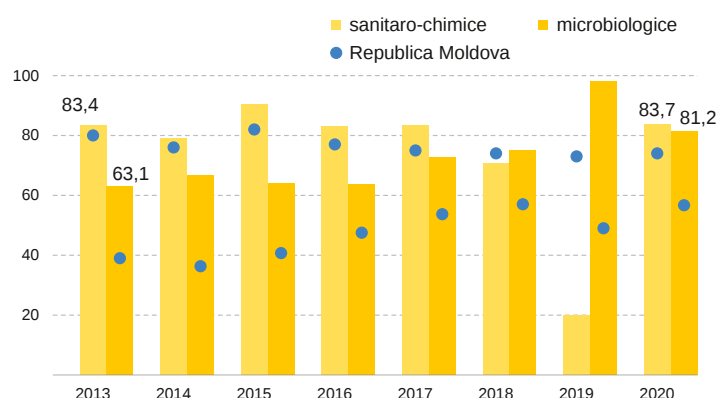
Ponderea probelor de aer atmosferic monitorizat cu abateri de la normele sanitare

Ponderea probelor de apă cu abateri de la normele sanitare, surse centralizate

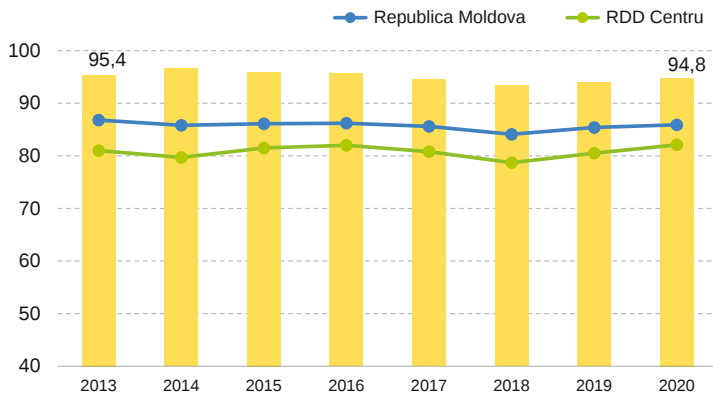

Ponderea probelor de apă cu abateri de la normele sanitare, surse decentralizate

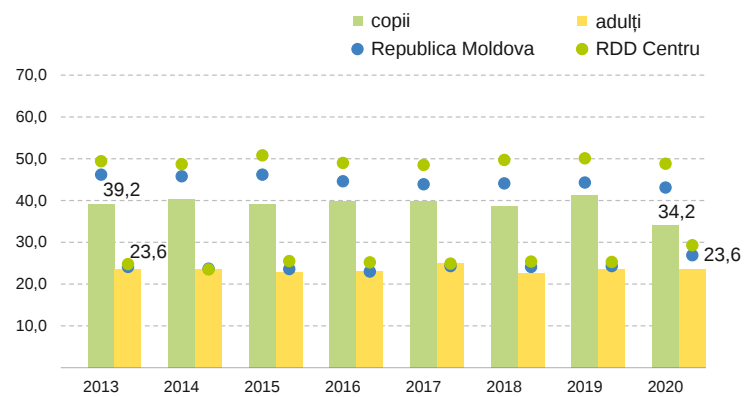

SISTEMUL DE OCROTIRE A SĂNĂTĂȚII

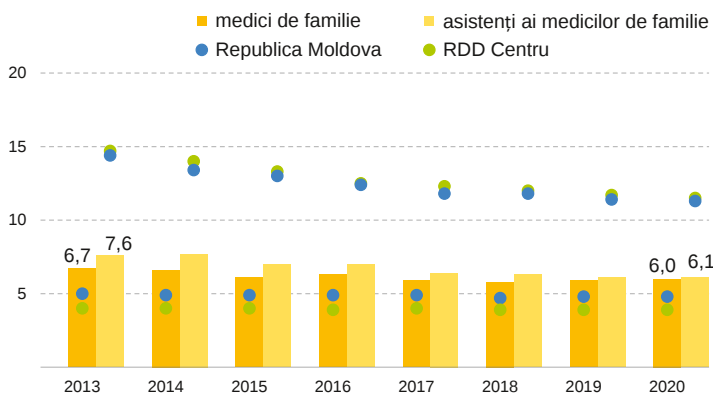
Completarea instituțiilor din AMP cu medici,%

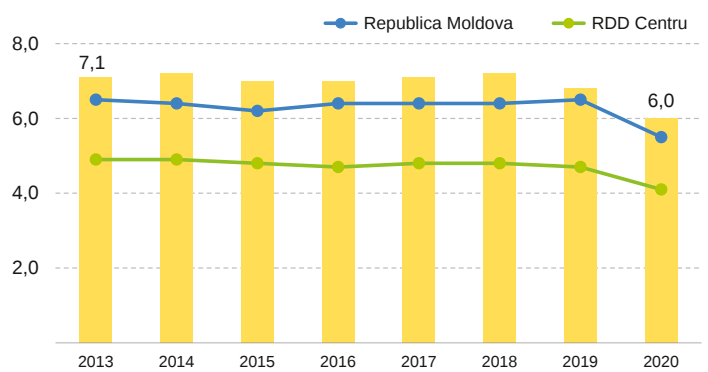
Ponderea vizitelor cu scop profilactic, %

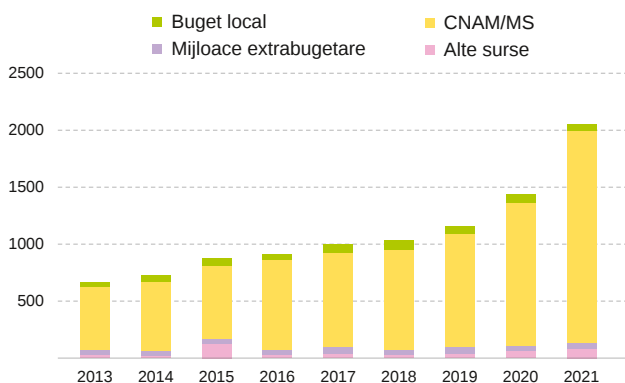
Gradul de asigurare a populației cu medici de familie și asistenți ai medicilor de familie, la 10 mii de locuitori

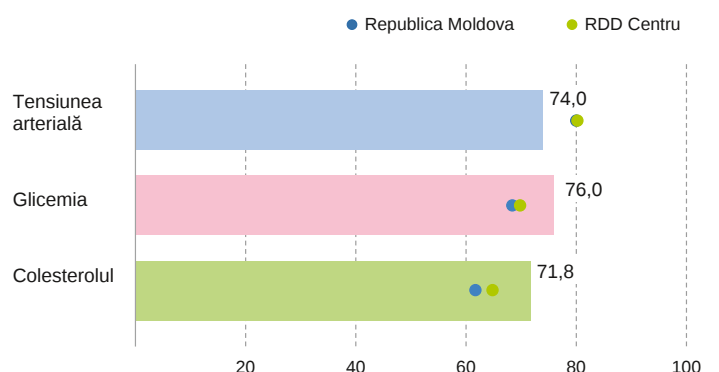
Numărul mediu de vizite în an, la 1 locuitor al municipiului

Structura veniturilor IMSP municipale (mii lei)

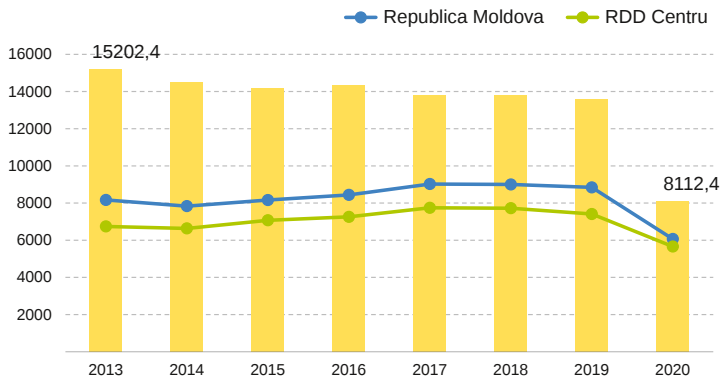
Rata examinare a grupului de risc de către medicii de familie, %

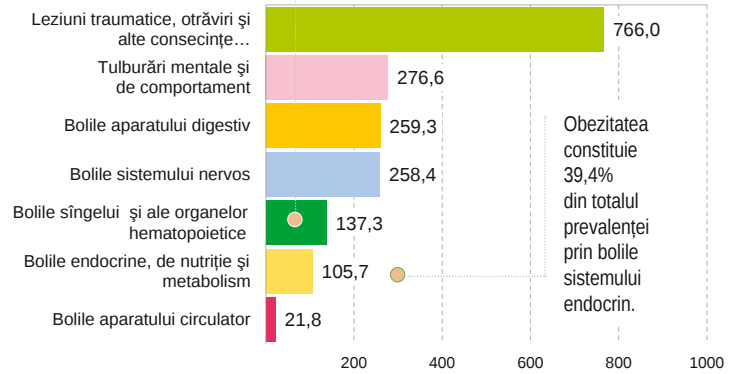
Cota parte a cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății din bugetul municipal a crescut de la 3,6% în 2013 la 4,7 în 2020

STAREA SĂNĂTĂȚII LA COPII

Prevalența generală la copii și după principalele cauze, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

Anemia constituie în medie 97,7% din totalul prevalenței prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice în anii 2013-2020.

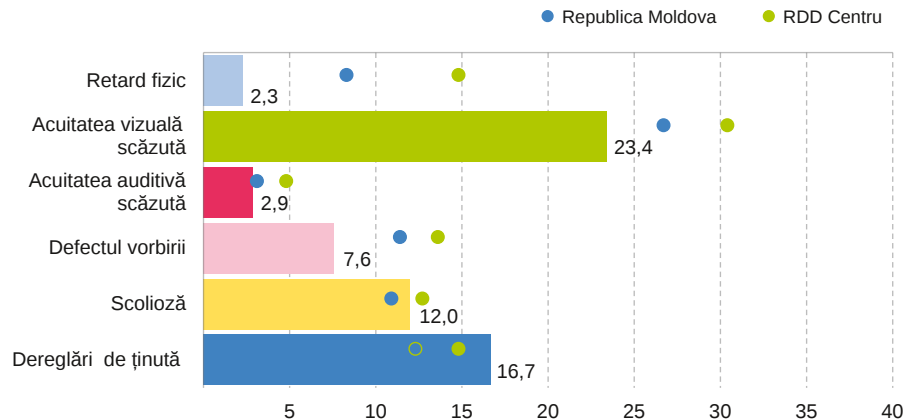
Obezitatea constituie 39,4% din totalul prevalenței prin bolile sistemului endocrin.

* Prevalența bolilor aparatului respirator a constituit, în 2020, 4138,1 la 10 mii de locuitori.

ÎN PERIOADA 2013-2020

- Incidența prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice a scăzut cu 67,7%, iar prevalența a scăzut cu 68,3%.
- Incidența prin bolile sistemului endocrin a scăzut cu 55,8%, iar prevalența cu 43,5%
- Incidența prin bolile aparatului digestiv a scăzut cu 86,8 %, iar prevalența cu 48,4%.

Copii depistați cu probleme de sănătate în urma examinărilor profilactice, la 1000 de copii examinați

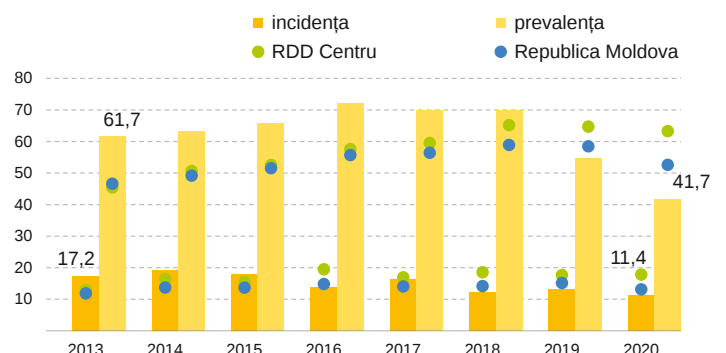
FACTOR DE RISC: OBEZITATEA

Pe măsura înaintării în vârstă copiii și adolescenții adoptă în proporții tot mai mari un stil de viață sedentar, preocupați de jocuri pe calculator, de rețele de socializare. O bună parte dintre elevi nu frecventează lecțiile de educație fizică, foarte puțini participă la activitățile sportive extrașcolare. Lipsa de activitate fizică se asociază și cu un mod dezordonat de alimentație.

Rata incidenței generale prin obezitate la copiii din mun. Chișinău a scăzut în perioada 2013-2020 de la 17,2 la 11,4 cazuri la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă, valori comparabile cu valorile de referință regionale și republicane.

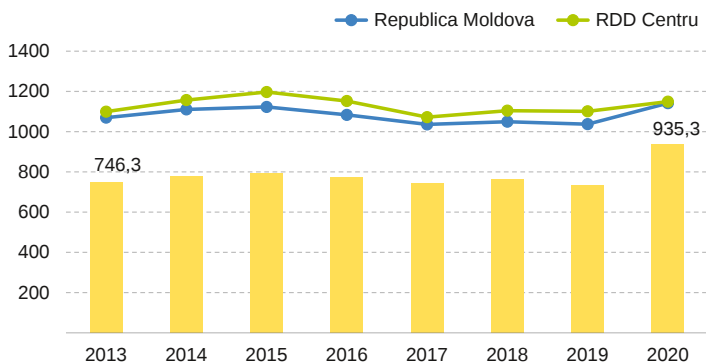
Rata prevalenței prin obezitate la copii a scăzut de la 61,7 la 41,7 cazuri la 10 mii, ultima fiind mai joasă în comparație cu valorile de referință.

Incidența și prevalența prin obezitate la copii, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

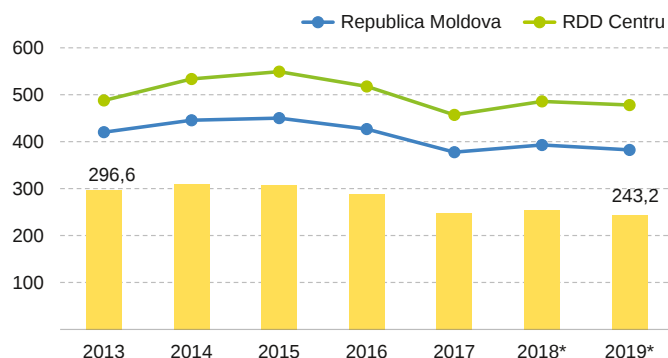

STAREA SĂNĂTĂȚII LA ADULȚI

Mortalitatea generală a populației, la 100 mii de locuitori

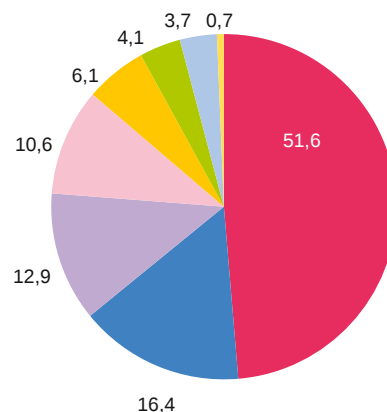
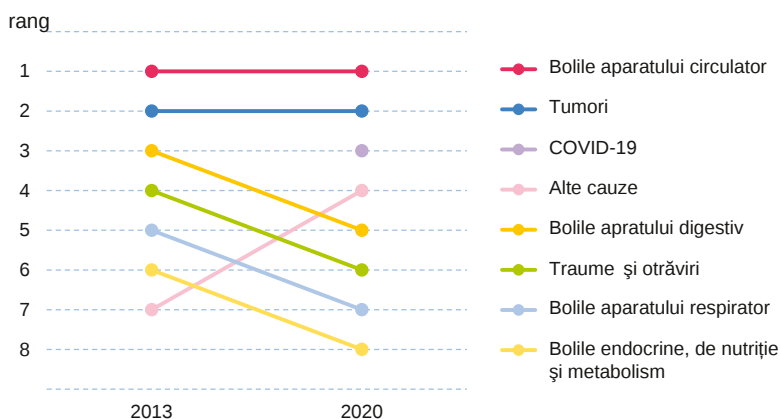

Mortalitatea generală a populației în vârstă aptă de muncă, la 100 mii de locuitori

* valori estimate

Mortalitatea generală a populației după principalele cauze de deces, %

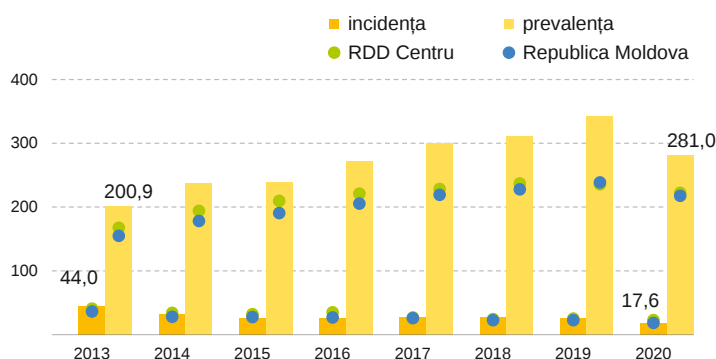

FACTOR DE RISC: OBEZITATEA

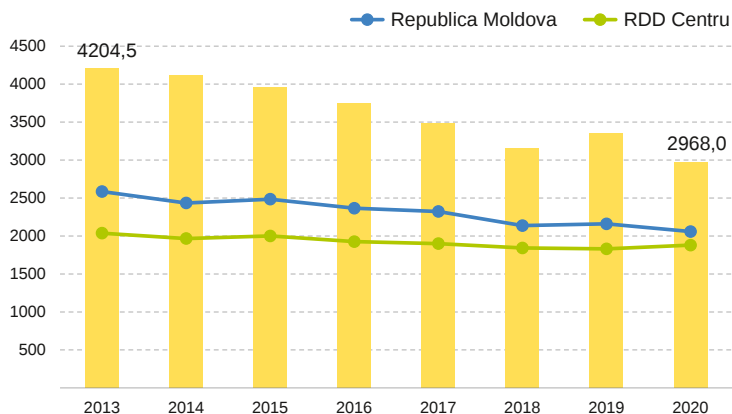
Obezitatea este o provocare nouă pentru sănătatea publică și are consecințe importante asupra principalelor boli cronice: bolile cardiovasculare, diabetul zaharat de tip 2, hipertensiunea, boli musculo-scheletale, unele forme de cancer și tulburări mentale. Tendința de creștere a indicatorilor obezității în populație este un semn de înrăutățire a situației. Din această cauză obezitatea necesită o monitorizare strictă, alături de ceilalți factori majori care determină bolile cronice.

La adulți rata incidenței prin obezitate a scăzut de la 44,0 la 17,6 cazuri la 10 mii de locuitori, iar rata prevalenței a crescut de la 200,9 în 2013 la 281,0 cazuri la 10 mii de locuitori. Ambii indicatori sunt mai ridicați în comparație cu valorile naționale și regionale.

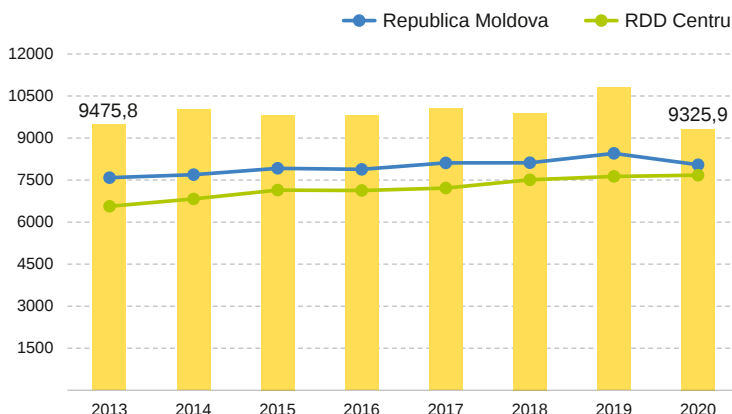
Incidența și prevalența prin obezitate la adulți, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

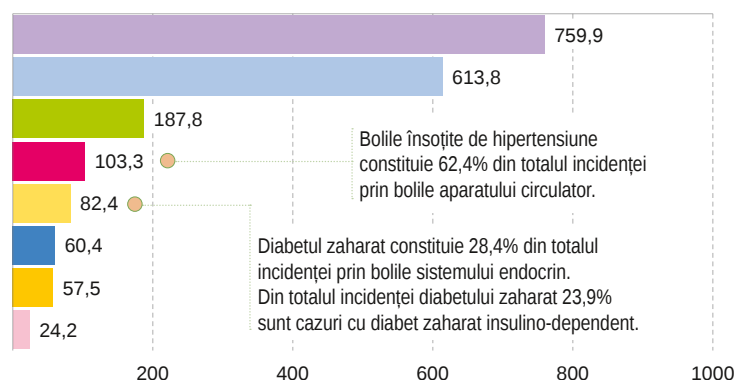
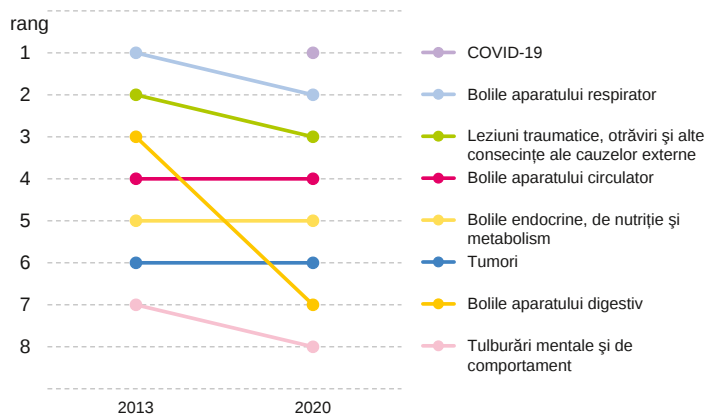
Incidența generală a populației adulte, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

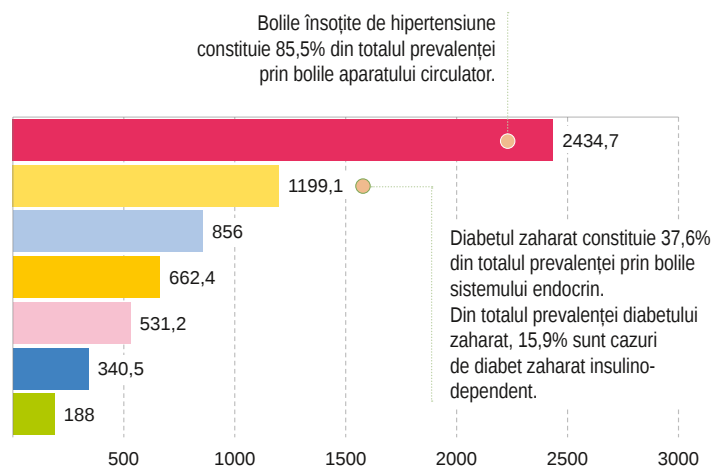
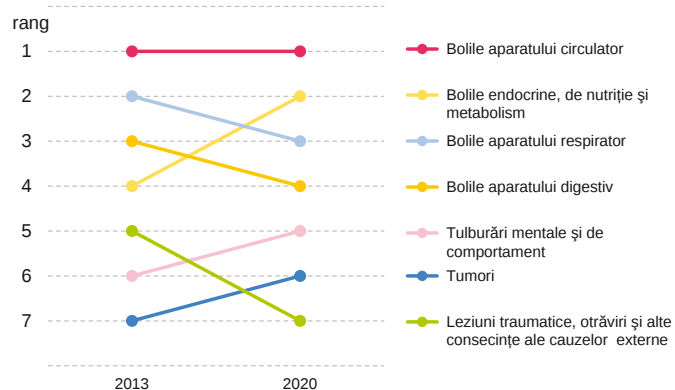
Prevalența generală a populației adulte, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

Incidența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

Prevalența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă

SERVICIILE SOCIALE OFERITE LOCUIITORILOR MUN. CHIȘINĂU

Programe municipale de sănătate

- Programul municipal de acțiuni privind prevenirea și infecția HIV/SIDA, ITS, TB și Hepatitei Virale;
- Protezare dentară gratuită pentru persoane social-dezavantajate;
- Asigurarea cu aparate auditive a persoanelor cu deficiențe de auz;
- Asigurarea cu ochelari persoanelor cu deficiențe de vedere;
- Asigurare cu accesorii pentru determinarea glicemiei la persoanele cu diabet zaharat;
- Asigurare cu preparate lactate gratuite a copiilor în primul an de viață;
- Achitarea compensației bănești pentru închirierea spațiului locativ tinerilor specialiști din domeniul medical și social;
- Susținerea persoanelor neasigurate social-dezavantajate prin acoperirea cheltuielilor de tratament;
- Centrul de zi și activități „START” pentru persoane cu dizabilități de intelect.

Programe municipale sociale de sprijin și suport

- Servicii sociale de îngrijire și suport pentru persoane în vârstă și persoane cu dizabilități;
- Servicii de susținere a familiilor vulnerabile, în vederea depășirii situațiilor de dificultate;
- Programe municipale de susținere a familiilor cu copii.

Programe municipale prietenoase tinerilor

- Programul municipal de cofinanțare a programelor de si pentru tineret;
- Programul municipal de granturi pentru organizații de tineret și grupuri de inițiativă;
- Programul municipal de granturi mici;
- Programul municipal de asistență pentru Centre și consilii de tineret;
- Deschiderea a 5 centre municipale de tineret in anii 2022-2023.

Servicii sociale municipale în domeniul protecției copilului

- Servicii de prevenire a separării copilului de familie;
- Servicii de îngrijire alternativă de tip familial și adopție;
- Servicii de îngrijire alternativă de tip rezidențial;
- Centrul maternal de plasament pentru cuplu mamă-copil;
- Serviciul social Centrul de zi pentru copii cu boli rare și autism „Fluturele Albastru”.

RECOMANDĂRI

1. Discutarea Profilului de Sănătate la ședințele Consiliului medical municipal pentru informarea autorităților publice locale și a serviciilor desconcentrate despre starea de sănătate a populației și evoluția indicatorilor.
2. Elaborarea și implementarea unui Plan de acțiuni multisectorial, cu stabilirea intervențiilor specifice de îmbunătățire a stării de sănătate a populației, în baza indicatorilor din Profilul de Sănătate pe municipiul Chișinău.
3. Reducerea mortalității și morbidității cauzate de BNT prioritare prin consolidarea serviciului de asistență medicală primară care va asigura prevenția primară, diagnosticul, tratamentul, reabilitarea și îngrijirea paliativă a populației, în special a persoanelor din grupurile vulnerabile.
4. Organizarea activităților de informare a populației despre starea de sănătate și factorii de risc, precum și realizarea intervențiilor de promovare a sănătății pentru schimbarea comportamentului cu risc sporit pentru bolile netransmisibile cum ar fi fumatul și consumul excesiv de alcool.
5. Promovarea activității fizice: Creșterea accesibilității la spații verzi și facilităților pentru activități sportive și recreative în comunități, pentru a încuraja un stil de viață activ.
6. Colaborarea între sectoare: Promovarea colaborării între diferite sectoare, cum ar fi sectorul guvernamental, ONG-urile, sectorul privat și comunitățile locale, pentru a aborda în mod holistic problemele de sănătate.

SURSE DE INFORMAȚII

Majoritatea indicatorilor statistici folosiți în profilul de sănătate fac parte din setul de statistici oficiale, furnizate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova și Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Metodologia de colectare și menținere a acestor date este descrisă detaliat de către agențiile respective.

Date suplimentare sunt furnizate de Consiliul Municipal, Instituțiile Medico-Sanitare Publice, Direcțiile de Învățământ, Tineret și Sport, Direcțiile de Asistență Socială și Protecție a Familiei, precum și de la alte instituții ale autorităților publice locale și centrale.

ECHIPA DE AUTORI

Eudochia TCACI – Centrul de Sănătate Publică Chișinău, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Gheorghe CURECHERU – Centrul de Sănătate Publică Chișinău, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Irina TCACIUC – Centrul de Sănătate Publică Chișinău, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Olesea LEAHU – Centrul de Sănătate Publică Chișinău, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

ECHIPA NAȚIONALĂ

Nicolae JELAMSCHI – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ion ȘALARU – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Petru CRUDU – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Nelea TABUNCIC – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Natalia SILITRARI – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ala CURTANU – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

Constantin RÎMIȘ – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

Cristina ROTARU – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

MULȚUMIRI

Consiliul municipal Chișinău

Primăria municipiului Chișinău

Pretura sectorului Centru

Pretura sectorului Ciocana

Pretura sectorului Botanica

Pretura sectorului Rîșcani

Pretura sectorului Buiucani

Direcția Generală Asistență Medicală și Socială a Consiliului Municipal Chișinău

Direcția Generală Educație, Tineret și Sport;

Direcția Protecția Drepturilor Copilului

Inspectoratul General al Poliției mun. Chișinău

Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor

Agenția de Mediu

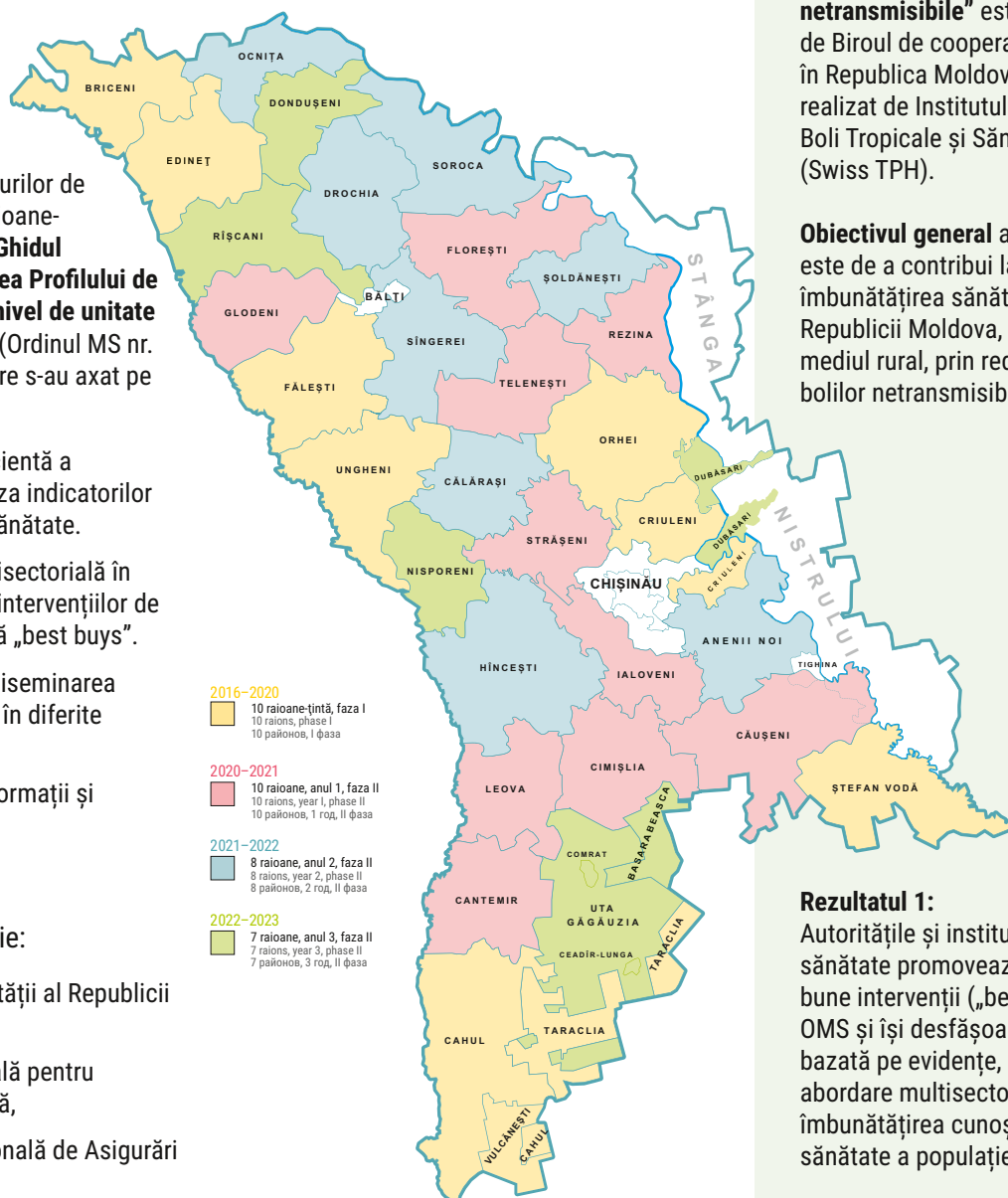
Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale

În scopul asigurării unei planificări bazate pe evidențe, proiectul „Viață sănătoasă” a susținut elaborarea profilurilor de sănătate deja în 20 de raioane-pilot, în conformitate cu **Ghidul național privind elaborarea Profilului de sănătate a populației la nivel de unitate administrativ-teritorială** (Ordinul MS nr. 1363 din 01.12.2014), care s-au axat pe următoarele principii:

- Planificarea eficientă a resurselor în baza indicatorilor din Profilul de sănătate.
- Implicarea multisectorială în implementarea intervențiilor de sănătate publică „best buys”.
- Dezvoltarea și diseminarea bunelor practici în diferite sectoare.
- Schimbul de informații și experiențe.

Instituții partenere-cheie:

- Ministerul Sănătății al Republicii Moldova,
- Agenția Națională pentru Sănătate Publică,
- Compania Națională de Asigurări în Medicină,
- Consiliile Raionale de Sănătate Publică,
- Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
- Școala de Management în Sănătate Publică,
- Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”,
- Centrul Național pentru Educație Continuă a Personalului Medical și Farmaceutic cu Studii Medii,
- Organizații necomerciale și reprezentanți ai societății civile,
- Biroul de țară al Organizației Mondiale a Sănătății în Republica Moldova.

Proiectul „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile” este finanțat de Biroul de cooperare al Elveției în Republica Moldova (SDC) și realizat de Institutul Elvețian de Boli Tropicale și Sănătate Publică (Swiss TPH).

Obiectivul general al proiectului este de a contribui la îmbunătățirea sănătății populației Republicii Moldova, în special în mediul rural, prin reducerea poverii bolilor netransmisibile (BNT).

Rezultatul 1:

Autoritățile și instituțiile din sănătate promovează cele mai bune intervenții („best buys”) ale OMS și își desfășoară activitatea bazată pe evidențe, având o abordare multisectorială, pentru îmbunătățirea cunoștințelor în sănătate a populației.

Rezultatul 2:

Serviciile integrate de calitate sunt susținute prin regulamente și instruirea prestatorilor pentru a îmbunătăți prevenirea și gestionarea BNT.

Rezultatul 3:

Populația își asumă responsabilitatea pentru propria sănătate, își apără propriile interese, are grijă ca factorii de decizie să ajungă la cei mai vulnerabili pacienți cu BNT.